

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Blind blijven voor hetgeen er niet is: als het tekort genegeerd wordt...

Verslag van

.....
Inauguratiecolloquium Brain &
Mind — The missing link or... the link
missing? [Brugge, 19 oktober 2007]
.....

ELS OOMS

.....
De Brugse Colloquia voor Psychiatrie &
Psychotherapie zijn een nieuw initiatief
van het PZ Onze-Lieve-Vrouw en worden
georganiseerd in samenwerking met het
Postuniversitair centrum van de KU Leu-
ven Campus Kortrijk. Wetenschappelijke
en klinische kennis rond het thema 'Brain-
Mind' wordt er ter sprake gebracht. De
hamvraag van dit colloquium was: 'Is the
mind in the brain? Is the brain in the mind
or is there something else...?' Eigenlijk
komt deze vraag neer op de aloude vraag
naar psyche en soma en wat ze verbindt.
De inleiding werd gebracht door dr. Marc
Franchoo, psychiater/psychoanalyticus, die
meteen duidelijk maakte dat het antwoord
op deze vraag niet geformuleerd kan wor-
den, althans niet door hem. Van de mytho-
logische figuur, Oedipus, over de filosofie
van Descartes, passerend langs Freud, naar
het hedendaagse wetenschappelijk onder-
zoek schetste Franchoo hoe men dit tekort
in onze kennis zonder succes tracht in te
vullen. Na deze korte, maar krachtige inlei-
ding van tien minuten gaf hij de kans aan
de sprekers om dit 'gat' alsnog te dichten.
De eerste spreekster was prof. dr. Catherine
Verfaillie. Zij trachtte een overzicht te geven
van de literatuur rond de postnatale plas-
ticiteit van onze hersenen. Zijn het nu de
verworven en/of de genetische defecten in
de plasticiteit die aan de basis liggen van

psychiatrische aandoeningen? Verfaillie
legde haarfijn uit dat goede diermodellen
de belangrijkste eerste stap zijn. Door gene-
tische manipulatie worden er bijvoorbeeld
verschillende soorten ratten gekweekt. Ver-
volgens worden deze verschillende soor-
ten uitgezuiverde ratten aan dezelfde proe-
ven onderworpen en wordt het verschil in
gedrag bestudeerd. Aangezien deze ratten
enkel verschillen op een zelfgemanipu-
leerde chemische marker, wordt dit ver-
schil beschouwd als oorzaak van het ver-
schil in (probleem)gedrag. Het medicijn
dat op basis van deze diermodellen ont-
wikkeld wordt, wordt na toediening aan
dieren ook op mensen gebruikt. Op deze
manier bestudeert men het hersenfunctio-
neren met en zonder de genomen medica-
tie bij mensen. Verfaillie stelde deze toch
wel merkwaardige werkwijze niet ter dis-
cussie, en daarnast kon zij geen afdoende
antwoord geven op de vraag of het nu gaat
over een verworven dan wel een aangebo-
ren defect in de plasticiteit als basis van
psychische aandoeningen. Enerzijds zijn er
resultaten die aantonen dat het verworven
is, maar anderzijds zijn er ook resultaten
die in de tegenovergestelde richting wijzen.
De 'missing link' blijft met andere woorden
bestaan.

Toch was er nog geen reden tot paniek,
want er waren nog drie sprekers die ston-
den te wachten met hun antwoord. De
tweede spreker, prof. dr. Stefaan Cuypers,
bracht zijn antwoord op de vraag: kan de
geest het lichaam ziek maken? Leidt de
causale relatie tussen geest en lichaam in
de psychosomatiek tot een dualisme? Is ze
verenigbaar met een materialisme? Cuy-
pers trachtte de psychosomatiek logisch
theoretisch uit te leggen aan de hand van
het continuüm 'reductionisme-interactio-
nisme'. In het midden van dit continuüm
bevinden zich 'emergentie' en 'superveni-
entie'. Emergentie gaat ervan uit dat het
mentale niet-fysisch is en zelf autonoom
functioneert. Superveniëntie veronder-
stelt verschillende fysische eigenschappen
waar de mentale processen bovenop liggen.

Het mentale komt boven op het neurofysiologische. Cuypers sloot zich weliswaar aan bij de superveniëntiegedachte, maar nadat hij alles had uitgelegd, bleef hij met een probleem zitten. Er ontbrak 'iets' om deze theorie te doen kloppen en om niet in het basale dualisme te vervallen.

Na de koffiepauze was het woord aan psychiater dr. Lili De Vooght. Het door haar uitgekozen 'proefkonijn' was aplysia, het weekdiertje van Erik Kandels onderzoek. Kandel ontdekte dat de aplysia in staat is te leren uit omgevingsveranderingen, hoewel het hier geen 'brain' heeft. De Vooght gaf een overzicht van Kandels werk en stelde de vraag hoe deze dieren in staat zijn te leren als ze geen hersenen hebben. Zij zette het vraagteken in het vet, zonder hierop een antwoord te formuleren.

De laatste in de rij van de sprekers was psychiater dr. Erik Thijs. Hij confronteerde de psychiatrische met de neurologische visie op kunst. Thijs gaf een kort overzicht van de wetten der perceptie die de neurologische visie op kunst bepalen. Deze werden ontwikkeld op basis van jarenlang neurologisch onderzoek, waarbij mensen met hersenaandoeningen en/of afwijkingen grondig bestudeerd werden. Wanneer men deze wetenschappelijk ontwikkelde wetten strikt zou toepassen, dan lijkt een kunstwerk verdacht veel op een kindertekening en zelfs een verkeersbord kan dan als kunst worden beschouwd. Thijs illustreerde deze neurologische visie op kunst aan de hand van een aantal werken van een dementerende kunstenaar. Kenmerkend zijn de vervaging van details en precisie. Op de keper beschouwd, lijkt het werk van een dementerende kunstenaar steeds meer op een kindertekening en dus voldoet het aan de neurologische visie. Ook de psychiatrische visie op kunst kwam aan bod. Thijs bracht hierbij een markante kanttekening in verband met 'outsider'- of psychiatrische kunst. Een kunstenaar wordt vaak als 'gek' gezien, maar hij blijft een 'insider'. Een psychiatrische patiënt wordt vaak gezien als kunstzinnig, toch wordt zijn werk beschouwd als

'outsider'-kunst. Een tegenstelling die als absurd aanvoelt, maar wel vol is van betekenis. Ook Thijs gaf niet direct een antwoord op de vraag: 'Is de mind in the brain or the brain in the mind?', maar hij benadrukte het tekort via een kunstige omweg.

Tijdens deze studienamiddag kregen we de medische, filosofische, psychoanalytische en kunstzinnige visie op het gapende tekort van brain en mind of soma en psyche gepresenteerd. Geen enkele spreker wist het tekort op te vullen, maar dit was uiteindelijk ook niet het doel, tenminste niet van alle sprekers.

Zoals door een aantal sprekers aangestipt werd, is het antwoord op de vraag wat de missing link is tussen brain en mind, misschien dan toch de 'missing link' zelf. We zullen dit gat vanuit eender welke visie ook nooit kunnen dichtten, zelfs niet als we multidisciplinair de koppen samen zouden steken. Dit is misschien maar goed ook, zo kunnen we tenminste blijven 'arbeiten' om alsnog deze onmogelijkheid te bevestigen.

Zie ginds komt de stoomboot

Verslag van

NVPP-studiedag Psychoanalytische psychotherapie en de indringende werkelijkheid — Daar wordt aan de deur geklopt [Amsterdam, 9 november 2007]

ANNELIES DAVIDS

Met meer dan honderdvijftig deelnemers beginnen we enthousiast aan een studiedag met de veelbelovende titel: *Psychoanalytische psychotherapie en de indringende werkelijkheid*.

Dini Hoenink, psychoanalytisch psychotherapeut, staat stil bij hoe de buitenwereld doordringt in de spreekkamer. Het aan-